

DISSERTATIONES

SPORTJOGI ALAPVETÉSEK

BÉRCES Viktor

mb. előadó (PPKE JÁK)

A sportjog tárgyának meghatározása előtt mindenekelőtt magának a sportnak a fogalmával és mibenlétével kapcsolatos definíciókat szükséges tisztáznunk. A sport „közvetlen termelési folyamattól elkülönült, emocionális töltésű, feszültségkeltő és levezető, főként vetélkedés jellegű cselekvésforma, amely a történelmi tapasztalatok alapján kialakult normáival és teljesítményfokozataival képes kibontakoztatni a személyiségben rejlő energiát, és kifejezni annak az adott kor színvonalán jelentkező szabad játékát.”¹

A sport fogalmának meghatározása tekintetében sem a sportról szóló 2004. évi I. törvény (a továbbiakban St.) kommentárja, sem a külföldi sporttörvények, sem az Európai Sport Charta nem ad egzakt meghatározást.² Az St. 1. § alapján ugyanakkor sporttevékenységnek minősül a meghatározott szabályok szerint, a szabadidő eltöltéseként kötetlenül vagy szervezett formában, illetve versenyszerűen végzett testedzés vagy szellemi sportágban kifejtett tevékenység, amely a fizikai erőnlét és a szellemi teljesítőképesség megtartását, fejlesztését szolgálja.

Ami a sportjog tárgyát illeti, ezzel kapcsolatban sok mindenre gondolhatunk: 1. a különböző sportokra vonatkozó verseny- és játékszabályokra; 2. a sportolók jogállásának kérdéseire; 3. a különböző sportrendezvények lebonyolításának szabályaira; 4. a sportéletet irányító hazai és nemzetközi szervezetek felépítésére, illetőleg szabályanyagára; 5. a sport tisztaságát veszélyeztető cselekmények megakadályozását, illetőleg szankcionálását szolgáló büntetésekre, illetőleg fegyelmi intézkedésekre, stb. E szerteágazó témából egyenesen következik az, hogy a sportjog számos más jogág szabályanyagából táplálkozik, így polgári jogi, büntetőjogi, vagy éppen közigazgatási jogi jellegű normák egyaránt fellelhetőek benne.

¹ *Magyarország a XX. században.* Szekszárd, Babits Kiadó, 1996–2000., III. kötet, IX. fejezet. <http://vmek.niif.hu/02100/02185/html/563.html>

² FAZEKAS Attila: *Sportigazgatási és sportjogi ismeretek.* 2009. <http://www.borsodsport.hu/.../18-oktatasi-anyagok?...52%3Asportigazgatas...>

E tanulmánynak nem célja az egyes sportágak szabályanyagainak, kvázi a sportjog „különös részének” vizsgálata,³ hiszen mindez csak az után történhet meg, hogy tisztázzuk a sportjog alapvető dogmatikai ismérveit. Azt azonban leszögezhetjük, hogy „napjainkban a sport többé már nem tekinthető jogtól mentes térnek. A résztvevők (eszmei és gazdasági) érdekei túl sokat nyomnak a latban ahhoz, hogy azoktól a jogi értékelést teljesen megvonjuk. Egyrészt a globalizáción és a professzionalizálódáson keresztül, másrészt az elüzletiesedés és a média fokozódó jelenléte által egy olyan tér teremtődött, amelyben a konfliktusok önálló szabályozási mechanizmusokon keresztül már nem megoldhatók. Az eljogiasítás végpontját még semmi esetre sem értük el – ezt mutatják példának okáért a folytatólagos nemzetközi szintű harmonizációs törekvések, valamint a sportcsalás büntetőjogi tényállásának bevezetéséről szóló véget nem érő viták.”⁴

E megállapításokkal egyetértek, s valóban kiemelendő annak fontossága, hogy az egyes sportágak, illetőleg a sport egészének szabályozási autonómiája, valamint az abba való állami beavatkozás között mindig tökéletes egyensúlynak kell lennie. Ha úgy tetszik, a sportjog területén elsődlegesen a „szubszidiaritás” elvének kell érvényesülnie, azaz, az állam csak ott és csak akkor szoríthatja a sportélet alanyait a törvényi, illetőleg egyéb jogszabályi megoldásokhoz való alkalmazkodásra, ha mindez az alkotmányos jogok érvényesüléséhez, az adott sporttevékenység fennmaradásához és megfelelő finanszírozásához, illetőleg korrekt organizációjához szükséges. A sportjog szabályozási elvének e kettőssége az, amely e jogterület „általános részének” vizsgálatát még a többi jogág kutatásánál is izgalmasabbá és nehezkesebbé teszi.

2. A sportjog dogmatikai sajátosságai

Mindenekelőtt azzal kezdeném, hogy a sportjog szabályanyagát egy sajátos formai és tartalmi komplexitás jellemzi. Mindez egyfelől a szabályokat alkotó jogalanyok sokféleségéből, másrészt a sportjogi normák többes jogági jellegéből fakad.

2.1. A sportjogi normák osztályozása a kibocsátó szervek típusai szerint

a) A sportjogi normák egyik része a különféle sportszervezetek (pl. sportszövetségek, illetőleg sportegyesületek) által alkotott, magánjogi jellegű normákból áll.⁵ Ezek létjogosultsága és szükségessége megkérdőjelezhetetlen, hiszen a sportszervezetektől nem szabad elvitatni az önszabályozás jogát, a sport – mint autonóm szabályozási terület – megkívánja annak lehetőségét, hogy a szakértő személyekből álló szervezeti jogalanyok a saját szakterületükön az adott sportágra vonatkozó verseny-szabályokat írjanak elő, illetőleg komplett öngazgatási szervezetrendszer építsenek ki. Ahogy Vieweg írja: „a nemzetközi és nemzeti sportszövetségek igényt tartanak arra, hogy a

³ Erre majd a további publikációimban vállalkoznék.

⁴ Klaus VIEWEG: *A sportjog büvöletében – a német jog szemszögéből*. (Dr. Szabó Péter fordítása) <http://www.irut.jura.uni-erlangen.de/...ngarisch.pdf>

⁵ VIEWEG i. m.

„saját” sportjukat részleteiben ők maguk szabályozzák, mely szabályokat alkalmazni és érvényesíteni is kívánnak [...] Az önszabályozás szisztémáját elsősorban a sajátosnak tekinthető sport és sportszövetségi értékrend határozza meg [...]”.

A kérdés csak az, hogy 1. hol húzódnak a sportszervezetek autonómiájának határvonalai, valamint hogy 2. a sportszervezetek döntései felülvizsgálhatóak-e a nemzeti, illetőleg nemzetközi bíróságok által, és ha igen, akkor milyen terjedelemben.⁶

Ezzel kapcsolatban egyet tudok érteni azzal a nézőponttal, miszerint a sportszervezetek döntéseinek bizonyos fokú bírósági kontrolljára szükség van. Mindez elsősorban a sportolók jogaival kapcsolatos kérdésekben kell, hogy érvényesüljön (pl. fegyelmi szankciók, kizárásról szóló sportszervezeti döntések stb.).⁷ A játékban résztvevőknek lehetőséget kell adni arra, hogy a sport szervezetrendszerén belül keletkező, joghátrányt megállapító döntésekkel szemben bírói jogorvoslattal élhessenek. Ugyanakkor a játék szellemiségének és izgalmának megőrzése érdekében bizonyos ténybeli döntéseknek – pl. „leshelyzetnek” akár a végeredmény szempontjából döntőnek bizonyuló téves játékvezetői megítélése – teret kell engedni akként, hogy azok utólagos érvénytelenítésére semmilyen fórum előtt ne kerülhessen sor. Az ilyen felülvizsgálati lehetőségek határait elsősorban az adott sportág típusától kellene függővé tenni (pl. labdajáték esetében megengedhetőnek vélem, atlétika esetében nem).

b) A sportszervezetek által alkotott normák természetesen kiegészülnek a „pallosként fejük felett lebegő” sportjogi tárgyú jogszabályokkal, illetőleg különböző uniós, valamint nemzetközi dokumentummal.⁸ Ezek jellege és „tekintélye” nyilván erősebb, ugyanakkor nézetem szerint a „szubszidiaritás” elvének feltétlen érvényesülnie kell a sportszervezeti jog javára. Ez alatt azt értem, hogy nemzeti jogszabályokkal, illetőleg különböző európai jogi, illetőleg nemzetközi jogi előírásokkal csak akkor és annyiban szabad befolyásolni a különböző sportágak irányítási mechanizmusát, amennyiben az adott szabályozási tárgykör sportszervezeti szinten nem megoldható, vagy az nehézkesnek bizonyul.

2.2. A sportjogi normák osztályozása a normák jogági sajátosságai szerint

Mindenekelőtt azzal kezdeném, hogy a sportjogon belül a közjogi és magánjogi jellegű normák együttesen vannak jelen, hiszen e matéria többféle életviszonyt szabályoz: egyfelől az állam és a vele szemben alárendeltségi pozícióban lévő, sportéletben részt vevő jogalanyok, másfelől az egyes civil szférában működő jogalanyok (ld.

⁶ VIEWEG i. m.

⁷ A német példa alapján „a szociális és gazdasági hatalmi pozícióval nem rendelkező egyesületeknél és szövetségeknél az ítélkezési gyakorlat az egyesületi büntetés tekintetében csak arra korlátozódik, hogy a szankciót tartalmazó határozatnak az alapszabály szerint van-e jogalapja; az eljárás az előírtak alapján került-e lefolytatásra; az alapszabályi előírás nem törvénybe és nyilvánvalóan jó erkölcsbe ütköző-e; a tényállás megállapítására hiba nélkül került-e sor, valamint a büntetés nem tekinthető-e méltánytalannak.” VIEWEG i. m.

⁸ VIEWEG i. m.

sportszervezetek, sportolók, stb.) egymás közötti viszonyát.⁹ Mindemellett a professzionális sporttevékenység számos olyan konfliktushelyzetet eredményez, amelynek megoldása csak különböző jogági normák bevonásával lehetséges. Csak példaként néhány eset: 1. sportegyesületek által kötött speciális tárgyú szerződések (polgári jog); 2. sportolók, sportszervezetek, nézők felelőssége (büntető- és szabálysértési jog); 3. sporteseményeken rendezavaró magatartást tanúsító szurkolókkal szembeni eljárások (büntető eljárási jog); 4. sportolók és nézők alapvető jogai (alkotmányjog); 5. sportszervezetek által hozott határozatok bírósági felülvizsgálata (közigazgatási jog), stb.

Ez a tartalmi összetettség kiegészül azzal, hogy a sporttevékenység nemzetközi jellege folytán akarva-akaratlanul nemzetközi jellegű előírásokkal is találkozunk, amelyek elsősorban európai jogi, másodsorban nemzetközi jogi normák. „Sportjogi esetek minden jogrendszerben hasonló módon léteznek. E jogesetek megoldásai azonban – tekintettel a bírósági felülvizsgálat eltérő lehetőségeire, valamint a különböző alkotmányjogi megfontolásokra – részben jelentősen eltérnek egymástól. Ezen hatások kiküszöbölésére harmonizációs törekvések tesznek kísérletet.”¹⁰

3. A sportjogi szabályok hatálya alá tartozó személyek és szervezetek

3.1. A sportolók jogállásáról általában. Jogok és kötelezettségek

Az Alaptörvény alapján Magyarország a testi és lelki egészséghez való jogot többek között a sportolás és a rendszeres testedzés támogatásával segíti elő (XX. cikk). Megjegyezném, hogy a sportoláshoz való jog nem tekinthető ún. „első generációs jognak”, identitása ugyanakkor számos más alapjogból levezethető, így többek között az egyesülési és gyűlekezési, vagy éppen a „legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jogból.”¹¹

A sportolók jogállásának elemzése során mindenekelőtt szükséges megjegyezni, hogy többféle nézőpont létezik a sportolók személyi körének meghatározásával kapcsolatban. E szerint a sportoló: 1. csak a hivatásos sportoló („élsportoló”); 2. minden olyan személy, aki rendszeres testmozgást végez, és annak eredménye szervezett, elismert versenyrendszerekben összehasonlítható másokéval (ebbe a kategóriába már az amatőr sportoló is beleértendő); 3. minden olyan személy, akinek a tevékenysége tudatosan vagy legalább hatásaiban a testedzésre irányul (ebbe a kategóriába már a hivatásos és amatőr sportolón – tehát versenyzőn – át a szabadidős sportolóiig bezárólag mindenki beletartozik, aki „valamit rendszeresen mozog”).¹²

⁹ NEMES András: *A sportjog alkotmányos alapjai, a sporthoz való állampolgári jog*. In: SÁRKÓZY Tamás: *A magyar sportjog alapjai*. Budapest, HVG-ORAC, 2000. 32.

¹⁰ Így például Nemzetközi tapasztalatcserék, mint pl. az International Association of Sports Law (IASL) és az International Sports Lawyer Association (ISLA) keretében. VIEWEG i. m.

¹¹ NEMES i. m.

¹² FAZEKAS i. m.

Az egyes sportolói státuszok analizálása elengedhetetlen, hiszen a sportjogban vannak olyan jogintézmények, amelyek csak a sportolók bizonyos csoportjaira nézve alkalmazhatók (pl. a dopping szabályok, illetőleg a versenyengedélyekkel kapcsolatos normák csak a versenyzőkre vonatkozhatnak).¹³ A különbségtelepekről konkrétan:

- a) A legtágabb elhatárolást a versenyző és a szabadidős sportoló között kell megtennünk: a különbség elsősorban az, hogy utóbbi nem vesz részt rendszeresen adott szövetség által rendezett versenyeken, hanem a sporttevékenységet teljességgel „hobbiszinten”, szervezett, vagy „ad hoc” jelleggel gyakorolja. A törvény szerint tehát az a személy minősül szabadidős sportolónak, aki 1. nem sportegyesület, illetve sportvállalkozás (általában kft.) keretében végez sporttevékenységet, vagy 2. ha szervezett formában sportol is, semmi esetre sem vesz részt „hivatalos” versenyrendszerben (ilyennek minősülnek pl. a Balaton-átúszók, vagy utcai street ball bajnokságon résztvevők).¹⁴
- b) A szűkebb elhatárolást a versenyzők személyi körén belül szükséges elvégezni: az St. teljességgel „eukonform” módon különbséget tesz a versenyzők körén belül a hivatásos és az amatőr sportoló között. Közös szabály, hogy mindkét esetben olyan természetes személyről van szó, aki a sportszövetség által kiírt, szervezett vagy engedélyezett versenyeken, vagy versenyrendszerben vesz részt. A hivatásos sportoló azonban az a versenyző, aki jövedelemszerzési céllal, foglalkozásszerűen folytat sporttevékenységet. Minden más versenyző pedig amatőr sportolónak minősül (1. §).

A versenyzők e két csoportja közötti differencia tehát az, hogy a hivatásos sportoló számára az adott sporttevékenység gyakorlása egyben jövedelem-forrás is, azaz mindez egyben a kizárólagos, vagy az egyik fő foglalkozása és az adott sportszervezet egyben a munkahelyének minősül. Ezzel szemben az amatőr sportoló díjazást főszabály szerint nem kaphat.

Az amatőr sportolói státusz a fentiek alapján könnyedén körülírható. A hivatásos sportolók esetében azonban tisztázandó, hogy e tevékenységüket milyen típusú szerződések alapján végezhetik, illetőleg azokra milyen jogszabályokat kell alkalmazni. A Ptk. alapján ugyanis nem egyértelmű a sportoló és a sportszervezet közötti foglalkoztatásra irányuló jogviszony természete, tekintettel arra, hogy a sportolói tevékenység az átlagostól eltérő jellegű kötelmekkel párosul. Ebben a körben elvileg háromféle variáció lehetősége körvonalazódik:

- a) Ha a sportszervezet vállalkozási szerződést kötne a sportolóval, akkor a versenyzőnek a Ptk. alapján eredményességi kötelme keletkezne, tehát – az életszerű jogértelmezés szerint – mindenáron győznie kellene egy adott versenyen, vagy a komplett versenyrendszerben. Ennek elmaradása viszont a Ptk. értelmében minden egyes esetben szerződésszegést jelentene, ami a sportélet területén kétségtelenül „abszurd állapotot” vezetne. Emiatt egyet

¹³ FAZEKAS Í. M.

¹⁴ FAZEKAS Í. M.

- kell értenem Horváth Gábor azon megállapításával, miszerint „a sportolóknál a Ptk. vállalkozási szerződéstípusa egy az egyben nem alkalmazható.”¹⁵
- b) Ha a sportszervezet megbízási szerződést kötne a sportolóval, akkor a versenyzőnek a Ptk. alapján pusztán gondossági kötelme lenne, tehát elviekben még azzal is teljesítené a szerződést, ha csak edzene. Mindez azt jelentené, hogy ha a versenyen nem venne részt, vagy ott akár szándékosan a fizikai-szellemi kapacitása alatt teljesítené, nem lehetne a sportszervezet részéről felmondani a szerződést annak megszegésére való hivatkozással.
- c) A fentiek alapján tehát nézetem szerint azzal valósul meg a korrekt „sportszervezet–versenyző” közötti foglalkoztatásra irányuló jogviszony, ha az adott egyesület, klub, stb. munkaszerződést köt a hivatásos versenyzővel. Az ilyen jogviszonyokat tehát a Munka Törvénykönyvének hatálya alá kellene vonni minden olyan esetben, amikor a versenyző az St. értelmében hivatásosnak minősül. Ezt a jogi rendezést kívánja meg az edzések és a versenyek rendszeressége, az edző (szakmai stáb, stb.) által előírt edzőmunka a felkészülési időszak alatt (amely nagymértékben hasonlatos a munkáltatók utasítási jogához), valamint a sportoló által kötelezően teljesítendő rendelkezésre állás a sportszervezet által előírt eseményeken. Összességében tehát megállapítható, hogy „a sportolók és a sportszervezetek között meglévő jogi kapcsolat tartalmi elemei leginkább a munkajogviszonyban fellelhető elemeknek felelnek meg.”¹⁶

A sportolók jogállásával kapcsolatban természetesen vizsgálni kell az St. által nevesített versenyzői jogokat és kötelezettségeket is. Ami a jogosultságokat illeti: 1. a sportszervezet keretében sporttevékenységet folytató versenyző számára a sportszervezet köteles biztosítani a sportág jellege szerinti biztonságos sporttevékenység folytatásához szükséges feltételeket; 2. a versenyző a sportteljesítményéhez, illetve az elért eredményeihez igazodó mértékben igényelheti a sportszervezetétől az eredményes sporttevékenységhez szükséges felkészülési, versenyzési lehetőség biztosítását; 3. a fogyatékos versenyző felkészülésére és versenyeire az érintett sportszövetségeknek a versenyzők egészségi, illetve fogyatékosági állapotának megfelelő külön feltételeket kell megállapítaniuk.

A kötelezettségek tekintetében az St. alábbi rendelkezései lényegesek: a versenyző köteles 1. a tisztességes játék (fair play) elvei szerint felkészülni és versenyezni, aminek keretében tartózkodni különösen a doppingellenes tevékenység szabályairól szóló kormányrendeletben meghatározott tiltott szerek használatától, tiltott módszerek alkalmazásától vagy más, doppingvétséget vagy büntetőjogi felelősségre vonást megalapozó magatartás kifejtésétől; a verseny, mérkőzés eredményének tiltott eszközökkel, módszerekkel történő befolyásolásától, a fogadási csalástól; 2. a verseny, mérkőzés biztonságos megrendezését veszélyeztető, a nézők viselkedését a sportrendezvény rendjének fenntartása szempontjából hátrányosan befolyásoló viselkedéstől

¹⁵ HORVÁTH Gábor: *A sportolói jogviszony polgári jogi és munkajogi formái*. In: SÁRKÖZY i. m. 140.

¹⁶ HORVÁTH i. m. 141.

tartózkodni; 3. a sportág jellegének megfelelő – külön jogszabályban meghatározott – sportorvosi alkalmassági, illetve szűrővizsgálatokon részt venni (sportegészségügyi ellenőrzés); 4. a sportág hazai és nemzetközi versenyszabályzatában, valamint egyéb szabályzataiban foglaltakat betartani; a sporttevékenység során annak a sportszervezetnek, sportszövetségnek az érdekeit is figyelembe venni, amellyel tagsági, illetve szerződéses viszonyban áll, valamint amelyik a nemzeti válogatott keretbe meghívta (2. §).

3.2. A sporttevékenység gyakorlásának szervezeti keretei hazai és nemzetközi viszonylatban

Mára mind hazai, mind nemzetközi szinten általánosan jellemző, hogy a szervezett sporttevékenység alsó szinten sportegyesületi, felsőbb szinten pedig sportszövetségi kereteken belül bonyolódik.¹⁷ E sportszervezeti típusok legfontosabb jellemzője, hogy joguk van 1. az általuk képviselt sporttevékenységre vonatkozó belső szabályok megalkotására, valamint azoknak egyedi ügyekben való alkalmazására, illetőleg 2. a teljes önigazgatásra. Mindez elsősorban a különböző egyesületi, illetőleg szövetségi alapszabályok révén történik.¹⁸ A sportszervezetek által alkotott különféle szabályzatoknak a tagok jogügyleti úton vetik alá magukat, ami egyben azt is jelenti, hogy magukra nézve kötelezőnek ismerik el az abban foglalt versenyt, illetve játékszabályzatokat.¹⁹

3.2.1. A sportszervezetek szabályozási funkciója

A sportszervezetek által alkotott szabályok közé elsősorban olyan normák tartoznak, amelyek az egyes versenyekből, vagy versenyrendszerekből származó viták elkerülésére és utólagos kezelésére, a verseny rendezett lefolyásának biztosítására, valamint a sportolókra, illetőleg a nézők védelmére hivatottak. Az ilyen szabályzatok esetében fontos kiemelni, hogy érvényesülésük és felügyeletük érdekében szinte minden sportágban egy zárt, belső hierarchikus rendszer alakul ki, amelyek élén különböző nemzetközi szervezetek állnak (ilyen pl. Nemzetközi Olimpiai Bizottság az olimpiai játékok esetében). „A sportszabályzatok [...] döntő gyakorlati jelentőséget vívnek ki maguknak azzal, hogy azok a sportszövetségi előírások szerint az adott sportág összes a sportszövetség által szervezett versenyénél kötelezők.”²⁰

A sportszervezetek általi szabályozás különösen fontos funkciója a versenyszabályok megállapítása, illetve a mindezzel kapcsolatos alapvető fogalmak definiálása. Ezzel kapcsolatban nem tartom problémásnak azt, hogy a „[...] sportszabályok a szabályozási lyukak keletkezésének elkerülése okán gyakran elnagyolt kifejezéseket

¹⁷ A magyar jogrendszerbe emellett bevezetésre került az ún. „sportvállalkozások” kategóriája is.

¹⁸ VIEWEG i. m.

¹⁹ SÁRKÓZY i. m. 7.

²⁰ VIEWEG i. m.

tartalmaznak. Így a futballban tiltott játékról ill. sportszerűtlen magatartásról beszélünk, amennyiben a játékos a bíró felfogása szerint veszélyesen játszik. A még tolerálható veszélyességi fok tekintetében hiányozó közelebbi meghatározás hiánya miatt e megfogalmazás egyedi esetben konkretizálásra szorul. Az ilyen kifejezések meghatározatlan sportszövetségi jogi fogalmaknak nevezhetők. A konkretizálás jogköre az említett példában a játék folyamatosságának megőrzése miatt sportszövetségi jogilag a mérkőzést játéklevezetőjét illeti meg.”²¹

A sportszervezetek közötti hierarchiában a sportoló elsősorban az érintett egyesület alapszabályához kötődik. A kérdés csak az, hogy a nemzeti és nemzetközi sportszövetségek szabályaihoz való egységes kötöttség milyen módon érhető el. Nos, ebben a körben számos variáció lehetséges, így 1. az alapszabályok egységesítése és közössé tétele révén; 2. egyéb szerződéses úton, amely lehet egyéni feltételekkel megkötött szerződés (pl. anno Boris Becker és a Német Teniszszövetség között jött létre ilyen kontraktus), egy konkrét sportversenyre való jelentkezésen és felvételen nyugvó részvételi szerződés, valamint a kérelmen és licenc megadásán alapuló általános részvételi jogosultság a sportoló részére az érintett sportszövetség szervezeti és felelőségi területén belül.²²

3.2.2. A sportszervezetek típusai és a sportszövetségek

a) A sportegyesület az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló törvény és a Ptk. szabályai szerint működő olyan egyesület, amelynek alaptevékenysége a sporttevékenység szervezése, valamint a sporttevékenység feltételeinek megteremtése (St. 16. §). Elnevezésük sokféle lehet (egyesület, klub, kör, stb.), de ebben a tekintetben úgy gondolom, nem lenne szükség törvényi szabályokra, amennyiben maga a szervezet az egyesület törvényi követelményeinek alapjában véve megfelel.²³

A sportegyesületek és az általános egyesületek közötti eltérés körében mindazonáltal fontos kiemelni, hogy előbbieknél nemcsak az Alaptörvényhez, a Ptk-hoz, az egyesülési jogról szóló 2011. évi CLXXV. törvényhez, illetőleg a saját alapszabályukhoz kell igazodniuk, hanem a felsőbb szinten az adott sportágat képviselő országos hatáskörű sportszövetségek alapszabályaihoz is (ebben a tekintetben tehát

²¹ VIEWEG i. m.

²² VIEWEG i. m.

²³ Az új Ptk. alapján „az egyesület változatlanul a tagok közös, tartós és alapszabályban meghatározott nem gazdasági célkitűzés folyamatos megvalósítására hivatott, legalább tíz tagnyilvántartásban nyilvántartott taggal rendelkező jogi személy [...] Az egyesületnek a tagoktól elkülönült önálló vagyonnal kell rendelkeznie, amelynek minimális mértékét ugyan a törvény nem határozza meg, de [...] elegendőnek kell lennie az egyesület működésének biztonságos megkezdéséhez [...] Az egyesület létrehozásához ezentúl nem szükséges alakuló közgyűlést tartani, elegendő ehhez tíz személy egybehangzó akaratnyilatkozata.” SÁRKÓZY Tamás: *Az új Ptk. egyesületekre és alapítványokra vonatkozó rendelkezéseiről*. <http://ptk2013.hu/szakcikk/sarkozy-tamas-az-uj-ptk-egyesuletekre-es-alapitvanyokra-vonatkozoo-rendelkezeseirol>-gj-20132-12-15-o/1767

sokkal kötöttebbek az önszabályozási lehetőségeik).²⁴ Ami a sportegyesületek hazai működését, illetőleg az ezzel kapcsolatos törvényességi szempontokat illeti, ezzel kapcsolatban figyelemreméltó és egyben sajnálatos, jogszociológiai jellegű eszmefuttatást olvashatunk az egykori Professzionális Nemzeti Bajnokság (PNB) elnökének, Dr. Bérces Lászlónak „A sportegyesületek jogállása” c. írásában. Néhány tézis a hivatkozott tanulmányból (2000): „a hazai sportegyesületek soha nem működtek a törvényi szabályoknak megfelelően [...] főleg alacsonyabb osztályokban, tömegesen alakulnak meg úgy, hogy alapító közgyűlést nem is tartanak. Alapszabálmintákat vesznek át formálisan, fiktív jegyzőkönyveket csatolnak be az alakuló közgyűlésekről a bíróságokra [...] ma szinte nincs olyan egyesület Magyarországon, amelyik törvényes közgyűlést tudna tartani, mert a hiányos tagnyilvántartások miatt nem tudni, hogy konkrétan kik a tagjai az egyesületnek.”²⁵

E valóban aggályos eljárási helyzet mellett továbbra sincs megoldva a sportegyesületek finanszírozásának a kérdése sem: a '90-es évek piacgazdasági hullámai közepette mindenki a vállalkozói szférából származó szponzori szerződésektől, illetőleg az egyes klubokat privatizáló, tehetős befektetői csoportokról várta a „Kánaánt”. Mára azonban bizonyossá vált, hogy az ilyesfajta tőkeinjekciók anyagi perspektíva híján két okból sem várhatóak el: 1. a labdarúgás, mint a legnagyobb nézőszámmal rendelkező sportág eredményességi mutatói messze elmaradnak a többi sportágétól, különösen a többi labdajátéktól; 2. az eredményesebb sportágak nézettsége viszont alacsony, emiatt nem lehet a különböző kereskedelmi szerződésekből származó lényegi profitra apellálni. Mi következik ebből? Az, hogy állami, vagy önkormányzati támogatás nélkül Magyarországon jelenleg elképzelhetetlen a professzionális és eredményes sporttevékenység egyesületi szinten.

b) A másik sportszervezeti forma a hatályos St. alapján a sportvállalkozás: ez olyan gazdasági társaság, amelynek a cégnyilvántartásról, a cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szóló törvény alapján (a továbbiakban: Ctv.) a cégjegyzékbe bejegyzett főtevékenysége sporttevékenység, továbbá célja sporttevékenység szervezése, valamint a sporttevékenység feltételeinek megteremtése egy vagy több sportágban. Sportvállalkozás korlátozott felelősségű társasági, illetve részvénytársasági formában alapítható, illetve működhet a gazdasági társaságokról szóló törvény (a továbbiakban: Gt.) szabályai szerint (St. 18. §).

A sportegyesület és a sportvállalkozás célja és főtevékenysége tehát azonos, a differencia pusztán a jogi keretekben van: míg a sportegyesület ugyanis non-profit egyesület, addig a sportvállalkozás többségében profitorientált szervezet, amely üzletszerű gazdasági tevékenységet folytat. A sportvállalkozásokra tehát a Gt. szabályait kell megfelelően alkalmazni, szemben a sportegyesületekkel, amelyekre az egyesülési jogról szóló törvény és a Ptk. előírásai irányadóak. Ennek megfelelően minden sportvállalkozásnak van önálló cégneve, ugyanúgy vonatkoznak rá a cégel-

²⁴ BÉRCES László: *A sportegyesületek jogállása*. In: SÁRKÖZY i. m. 95.

²⁵ BÉRCES i. m. 96.

járás általános szabályai (ld. a cégbíróóságok által vezetett közhiteles cégjegyzékbe való bejegyzéssel jönnek létre és az onnan való törléssel szűnnek meg stb.), működésük felett pedig a cégbíróóság gyakorol törvényességi felügyeletet.

c) Legfelsőbb szinten – kvázi az adott sportág egészének reprezentációja érdekében – sportszövetségek működnek, amelyek az St. alapján meghatározott sporttevékenységek körében a sportversenyek szervezésére, a tagok érdekvédelmére és a részükre való szolgáltatásokra, valamint a nemzetközi kapcsolatok fenntartására létrehozott, jogi személyiséggel és önkormányzattal rendelkező szövetségek (19. §). E meghatározásból a sportszövetségek számos funkciója körvonalazódik, ugyanakkor az St. jelen jogalanyok vonatkozásában is differenciál, elsősorban hatásköri szempontok alapján. Ennek megfelelően jelenleg Magyarországon működnek 1. országos sportági szakszövetségek, amelyek az adott sportágban kizárólagos jelleggel az St.-ben, valamint más jogszabályokban meghatározott feladatokat látnak el, és törvényben megállapított különleges jogosítványokat gyakorolnak; 2. sportági szövetségek, amelyek – kvázi helyettesítő jelleggel – ellátják a szakszövetségi feladatokat, ha utóbbiak a törvényi feltételeknek nem felelnek meg; 3. szabadidősport szövetségek, amelyek az St. alapján nem feltétlenül sportágak szerint szerveződnek (a törvény ilyenek minősíti pl. a tradicionális magyar sportok ápolását célzó sporttevékenységet is); 4. fogyatékosok sportszövetségei, amelyek alapvetően a fogyatékosági ágak szerint sérülés-specifikusan szerveződő, a fogyatékosok verseny- és szabadidősportját szolgáló, sporttevékenységre létrehozott országos sportszövetségek; 5. a diák- és főiskolai egyetemi sport sportszövetségei, amelyek a diáksportversenyek szervezésére, illetve az abban való közreműködésre létrehozott sportszövetségek (20–30. §).

4. A sporteseményekhez kapcsolódó gyakori, járulékos szabályozási kérdések

a) A sportesemények nyilvánosságának biztosítása az egyik legelemibb kérdése a sportjogi szabályozásnak. A sport elsősorban a közönség szórakoztatására létrejött tevékenység, nem pedig „l’art pour l’art” jelenség. Emiatt teoretikusan is megalapozott az a követelmény, miszerint a különböző játékoknak, versenyeknek mindenki számára hozzáférhetőnek és követhetőnek kell lenniük. A kereskedelmi médiumok megjelenésével ugyanakkor megjelentek a kizárólagosság igényével fellépő sportközvetítésre irányuló szerződéses, amelyek lényege, hogy a jogokat megszerző médiaszolgáltató az adott sporteseményt „a szerződésben meghatározott földrajzi térben, időszakban és platformon minden más médiaszolgáltatót kizárva közvetítheti [...] ez ahhoz vezethet, hogy az érintett médiaszolgáltató által biztosított platformokra hozzáféréssel, előfizetéssel nem rendelkező fogyasztók nem tekinthetik meg az adott sporteseményt.”²⁶

²⁶ RIPPEL-SZABÓ Péter: *A magyar sportesemények koronaékszerei*. <http://sportsmarketing.hu/2013/03/06/a-magyar-sportesemenyek-koronaekszerei/>

A St. alapján a sporttevékenység, illetve a sportversenyek (mérkőzések) televíziós, rádiós, valamint egyéb elektronikus-digitális technikákkal (pl. internet) történő közvetítésének, rögzítésének és ezek kereskedelmi célú hasznosításának engedélyezése, továbbá a versenyrendszer (bajnokság) kiírása, szervezése, lebonyolítása vagyoni értékű jogot képez (36. §). A sportközvetítések kizárólagosságára irányuló szerződések megjelenése elsősorban annak a tendenciának köszönhető, miszerint az ún. látványsportokban a sportszövetségek bevételeinek egyik legnagyobb hányadát a közvetítésekből származó jogdíjak teszik ki. Mindehhez hozzátartozik az is, hogy az elmúlt 20 évben megjelentek az önálló sport tévétársaságok, amelyek az egyes sportesemények kizárólagos közvetítésére törekednek ún. kódtól, tehát a fogyasztó fizetési kötelezettsége mellett igénybe vehető adások révén.²⁷

A jogalkotónak emiatt különös figyelmet kell szentelnie arra, hogy meghatározza azon sportesemények körét, amelyeknek akadálymentesen el kell jutniuk a nézőkhöz. Ennek érdekében a hatályos jogszabályok előírják, hogy az ún. „koronaékszereknek” minősülő eseményeket „teljes terjedelmükben, mindenkinek, ingyenesen látni kell [...] így a médiaszolgáltató a szerződésben megszerzett a kizárólagos közvetítési jogot nem gyakorolhatja olyan módon, hogy azzal az audiovizuális médiaszolgáltatásokhoz hozzáférő hazai közönség jelentős részét – több mint húsz százalékát – kizárja a társadalom számára kiemelten nagy jelentőséggel bíró eseményeknek az eseménnyel egyidőben vagy későbbi közvetítés útján, előfizetési díj megfizetése nélkül figyelemmel kíséréséből.”²⁸

A kérdés már csak az, hogy mi minősül a „koronaékszerek” kategóriájába tartozó, kiemelt jelentőségű sporteseménynek. Az ezzel kapcsolatos besorolást hazánkban a Médiatanács határozza meg, amelyet végül az Európai Bizottság hagy jóvá. A besorolási szempontoknál elsősorban az a döntő, hogy 1. az adott esemény iránt mekkora az érdeklődés, illetőleg 2. az esemény valamely világ- vagy európai szintű, illetve magyar érdekltségű esemény-e. A szabályozás lényege, hogy az ilyen sportközvetítéseket csak olyan médiaszolgáltatók végezhetik, amelyek műsora a lakosság legalább 80 %-a által előfizetési díj megfizetése nélkül is elérhető (jelenleg: M1, TV2 és RTL Klub).²⁹

Nem mehetünk el szó nélkül az internetes közvetítésekkel kapcsolatos visszasságok mellett sem: Rippel-Szabó Péter kiválóan mutat rá tanulmányában arra a gyakori problémára, hogy az ún. „on-line streamelhető” mérkőzések tartalma nem minden böngésző számára elérhető, sőt, adott esetben a korlátozás az egész ország területére vonatkozik. Ennek magyarázata az, hogy a sportversenyek ill. -mérkőzések internetes közvetítésére vonatkozó engedélyt is tartalmazó szerződésekbe a jogtulajdonosok és a médiaszolgáltatók kifejezetten felveszik az ún. geo-blocking-ot szabályozó előírásokat, amelyek eredményeképpen az adott sportesemény on-line streamjét csak bizonyos földrajzi helyen lévő személyek érhetik el. „A jogtulajdonosok és a mé-

²⁷ SÁRKÓZY i. m. 169.

²⁸ RIPPEL-SZABÓ i. m

²⁹ RIPPEL-SZABÓ i. m.

diaszolgáltatók ezzel a módszerrel törekednek a tartalom kizárólagosságának biztosítására az adott földrajzi térben lévő és a velük szerződésben álló szponzorok és reklámszolgáltatók által megcélzott homogénebb fogyasztói kör „befolyásolására”.³⁰

b) A sporteseményekkel kapcsolatban ugyancsak szólni kell a szponzorálásra vonatkozó szabályokról. Az ilyen jogügyletek szerződéses formában történnek, amelyeket nemcsak a sportszervezetek, hanem önállóan a sportolók és a sportesemények rendezői is megköthetnek. Az St. alapján szponzorálási szerződésben a szponzor természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet arra vállal kötelezettséget, hogy pénz- vagy természetbeni szolgáltatás útján támogatja a szponzorált sportolót, sportszervezetet, sportszövetséget vagy sportköztestület sporttevékenységét, a szponzorált pedig lehetővé teszi, hogy sporttevékenységét a szponzor marketingtevékenysége során felhasználja (35. §). Mindebből egyenesen következik, hogy a szponzorálást nem lehet „mecenatúráként” értelmezni.³¹

„Szponzorálás alatt rendszerint pénz- vagy anyagi eszközök, valamint szolgáltatások vállalkozások általi sport-, kulturális, szociális és ökológiai területen tevékenykedő személyek vagy szervezetek részére való rendelkezésre bocsátását értjük a vállalkozói piaci és kommunikációs célok elérése érdekében. E cél elérése a felek közvetlenül a szponzoráltat és a szponzort érintő szponzorálási szerződést kötnék. Míg a szponzorált számára a haszon főként pénzbevételekben testesül meg, a szponzor a pozitív image-transzfer által többletbevételt kíván generálni. A sportszponzorálás gazdasági jelentősége az üzleti alapokon nyugvó és professzionális sportban döntő jelentőséggel bír. A jegyeladásokból, a televíziós jogokból, valamint az arculat-átvitelből eredő bevételek mellett a szponzori pénzek jelentik a sportrendezvény-szervezők fő bevételi forrásainak egyikét.”³²

c) Ami a sporteseményekhez kapcsolódó tipikus jogsértéseket illeti, ezzel kapcsolatban elsősorban a dopping és a manapság egyre gyakrabban jelentkező korrupciós cselekmények (fogadási csalások, „bundabotrányok”) megelőzésének és utólagos kezelésének módszere jelent komoly kihívást a sportjogi szabályozás számára. Úgy vélem, mindkét területen egységes európai szabályozásra lenne szükség, mind a prevenció, mind a büntetési rend keretében.

A doppingtilalom általánossága nemcsak a verseny tisztaságának megőrzése miatt lényeges, hanem egészségvédelmi szempontból, illetőleg a sport népszerűségének megőrzése, a nézőszám tartós lecsökkenésének elkerülése érdekében is. Az élsportban tapasztalható anomáliák miatt „[...] a nemzeti és nemzetközi sportszövetségek évek során folytatott sokoldalú próbálkozásai az illetékesek, ellenőrzési és analízis eljárássok, tilalmi listák, szankciók és jogvédelmi lehetőségek nehezen átlátható hálójának létrejöttéhez vezettek [...] A Nemzetközi Doppingellenes Ügynökség

³⁰ RIPPEL-SZABÓ: *Geo-blocking a sportközvetítésekben*. <http://sportsmarketing.hu/2012/12/19/geo-blocking-a-sportkozvetitesekben/>

³¹ SÁRKÓZY i. m. 164.

³² VIEWEG i. m.

(WADA) és WADA-Kódexe (WADC) fontos harmonizációs lépésnek tekinthető. Mindenesetre mind a nemzetközi, mind az egyes sportágak összehasonlítása a gyakorlatban való átültetés terén még jelentős különbségeket mutat, különösen és éppen az edzésellenőrzések tekintetében. A problémát tovább fokozza az is, hogy még nem minden sportszervezet ismerte el magára nézve kötelezőnek a WADA-Kódex előírásait [...].³³

Magyarország évente képviselteti magát a Doppingellenes Megfigyelő Csoport (Monitoring Group) közgyűlésén, ezen kívül az Európa Tanács, illetve az Európai Unió minden ezzel kapcsolatos ajánlását elfogadtuk és alkalmazzuk. Emellett 2001 óta van érvényben a doppingolás tilalmáról szóló kormányrendelet, mely meghatározza, hogy minden igazolt, illetve versenyrendszerben részt vevő sportoló számára tilos doppingszerek alkalmazása, ennek ellenőrzése folyamatos, annak a versenyzők kötelesek alávetni magukat, valamint pozitív eredmény esetén tudomásul kell venniük a különböző szankciókat (pl. versenyeredmény megsemmisítése, eltiltás, stb.).³⁴

A doppingolás visszaszorítása érdekében az egyik legjelentősebb lépés mégis az volna, ha az egyes államok büntető törvénykönyveibe bevezetésre kerülne a „sportcsalás” törvényi tényállása. Úgy vélem, hogy ezen jogsértések ellenőrzése rendkívül problematikus, tehát a doppingolást feltétlen a büntetőjog területére tartozó kérdésként kellene kezelni. Ezen önálló bűncselekményi kategória bevezetése minden bizonnyal erőteljesebb kontroll alá vetné a sportolókat, hiszen az ilyen ügyek kivizsgálása már nem csak a sportszervezeteken belül történne, hanem azok valamely nyomozó hatóság hatáskörbe kerülnének. Ez pedig nyilvánvalóan növelné a szakértői bizonyítás, az objektívabb és egzaktabb ténymegállapítások esélyeit, illetőleg a közvélemény szempontjából is feltehetően mérsékelné a sportesemények tisztaságához fűződő aggályokat.³⁵

Jelenleg azonban még sajnos az a tendencia érvényesül, hogy a megállapított doppingvétségeket többnyire a nemzeti és nemzetközi sportszövetség szankcionálja, tehát az elbírálás megmarad a sport szervezeti rendszerén belül. A büntetések jellemzően az érintett sportoló kizárásából és az adott versenyen elért helyezésétől törlesztésből állnak, másrészt sor kerülhet magas összegű pénzbüntetések kiszabására és a sportolók eltiltására is, melynek időtartama elsősorban az addig vele kapcsolatban ismertté vált doppingvétségek számától függ.

Ami a fogadási csalásokat illeti, ugyancsak a büntetőjogi eszközöket kellene preferálni a fegyelmi jellegű szankciók helyett, de legalábbis e kétfajta jogkövetkezménynek együttesen kellene jelen lennie valamennyi jogrendszerben. A „fogadási

³³ VIEWEG i. m.

³⁴ TAR Csaba: *A dopping és a sportjog kapcsolata magyarországi és nemzetközi viszonylatban*. <http://jesz.ajk.elte.hu/tar22.html>

³⁵ Ezzel kapcsolatban sokaknak olyan félelmek vannak, hogy a megfelelő büntetőjogi norma a sportszövetségek önmeghatározási jogainak csorbításához, az atléták bűnözővé nyilvánításához, valamint a rendőrség és az ügyészség nagy munkaterhelése miatt a gyakorlatban „üresjárathoz” vezetne. Emiatt egyes nézetek szerint a gyógyszerek használati szabályainak szigorítása teljes mértékben elegendő megoldás lenne. VIEWEG i. m.

csalás” törvényi tényállását a legtöbb európai büntetőtörvény sajnos nem tartalmazza specialitásként. Ez azért is problémás, mert az ilyen elkövetések szinte mindennaposá váltak a hazai és európai sportéletben, ráadásul az internacionális jelleg folytán elsősorban a bünszervezeti formában történő elkövetés dominál. A felderítési mutatókat amúgy is derogálja, hogy e szervezetek hierarchikus rendszerében különböző állampolgárságú személyek vannak, akik az egyes rész-cselekményeket különböző államok területén követik el. Ezzel kapcsolatban – hiszen sok esetben ázsiai országokról van szó – nemcsak a joghatósági kérdések okozhatnak problémát, hanem az eltérő büntetési rendszerek, illetőleg a bűnügyi jogsegéllyel kapcsolatos anomáliák is. Az ésszerű jogalkotói megoldás az lenne, ha az ilyen cselekmények a szervezett bűnözés kategóriájába kerülnének, emellett az is kívánatos lenne, ha legalább ebben a vonatkozásban, uniós szinten megtörténne a tagországok büntetőjogainak összehangolása.

Ezzel kapcsolatban az Európai Parlament állásfoglalása (2013) az alábbi kívánalmakat rögzítette: 1. az európai országok vezessenek be egységes büntetési tételeket a sportot előlő korrupció ellen, és fogadjanak el etikai kódexet a labdarúgó mérkőzések résztvevői; 2. a futballmérkőzések eredményeinek manipulálása ellen harcolók hatékonyabb koordinációjára és együttműködésére van szükség, ennek érdekében a sportszervezetek, az igazságszolgáltatási szervek és a fogadóirodák között az információcserét és a hatékonyság bizonyuló eszközök megosztását kell elsősorban javítani, például nemzeti koordinációs szervek felállításával; 3. a korrupcióba keveredett személyek nevének más tagállamok hatóságaival való megosztása révén elejét lehetne venni annak, hogy a csalók egyszerűen más székhelyre tegyék át az illegális tevékenységet; 4. a tagállamok az interneten virágzó, törvénytelen és anonim weboldalakat vizsgáló közös nyomozói egységeket is felállíthatnának.

Az állásfoglalás felszólítja az Európai Bizottságot, hogy az illegális fogadások elleni harc sikere érdekében fedje fel azokat az ázsiai államokat, ahol valóságos sportfogadási paradicsomok léteznek. Az EP azt is szorgalmazza, hogy „a bizottság javasolja etikai kódex elfogadását minden játékos, játékevezető és a műszaki személyzet számára abban a jövőre tervezett ajánlásban, amelynek célja a meccseredmények manipulálásának megelőzése.”³⁶

Ezenfelül, a Bizottság jelenleg az Európa Tanácsra vár, hogy kidolgozzon egy „bundázás” elleni egyezményt. Ez az egyezmény azonban csak 2014 második felére várható, és még az sem egyértelmű, hogy valamennyi uniós tagállam alá fogja írni. Az bizonyos, hogy a bundázás olyan határokon átnyúló, különös tárgyi súlyú bűncselekményekhez kapcsolódik, mint a pénzmosás, az ember- és kábítószer-kereskedelem, a zsarolás stb., s emiatt azonnali, uniós szintű fellépésre van szükség. A Bizottság közleménye szerint „a sport területén jelentkező korrupció egyre szembetűnőbb probléma, melynek több országot érintő vonatkozásai is vannak, főként az átigazolások átláthatatlanságával és a bundázással kapcsolatban. A Bizottság elemezni

³⁶ <http://www.europarl.europa.eu/news/hu/pressroom/content/20130308IPR06309/html/Bundabotrany-a-Parlament-europai-szinten-buntetne-a-csalast>

fogja a bundázás elleni hatékony fellépés lehetséges módozatait: első lépésként tanulmány készül arról, hogy a nemzeti jogszabályok hogyan kezelik a sport területén megjelenő korrupciót. Ez alapot teremthet a területre vonatkozó további szakpolitikai lépésekhez, például ahhoz, hogy esetleg minimumszabályokat alakítsunk ki az éteren jelentkező bűncselekmények fogalom-meghatározásáról.³⁷

5. A sportfelelősségi szabályokról általában

A sportjog területén tapasztalható különböző természetű – pl. fegyelmi, etikai, illetőleg adott esetben büntetőjogi jellegű – jogsértések komplexitása, illetőleg a sportéletben jelenlévő jogalanyok összetett kapcsolatrendszere révén egy sportjogi alapvetésekről szóló írásban felelősségtani kérdésekről is szólni kell. Ezzel kapcsolatban számos generálklauzula fogalmazható meg, így például: 1. a sportesemény szervezőjének tevékenysége során az adott helyzetben általában elvárható módon kell eljárnia; 2. az egyesületeknek és a szövetségeknek egymás közötti és a tagjaikkal szembeni szerződéses és szerződésen kívüli kötelezettségeiket be kell tartaniuk³⁸ stb. A felelősségtani kérdések kapcsán valamennyi sportéletben jelen lévő jogalany különálló vizsgálata szükséges:

- a) A sportszövetségek felelősségével összefüggésben mindenekelőtt a jogtalanul megtagadott vagy visszavont, különböző tárgyú licencekkel összefüggő kérdések tekinthetők lényegesnek. Tudvalevő, hogy az ilyen típusú döntések tulajdonképpen foglalkozás gyakorlásától való eltiltást jelentenek, amelynek számos személyi és vagyoni jogi hatása van (ld. szponzori, illetőleg jegybevételektől való elesés, stb.) E döntések súlyát az is növeli, hogy adott esetben az érintett vállalkozás csődjéhez is vezethetnek. Emiatt fontos azon előírás nemzetközivé tétele, hogy amennyiben adott sportszervezet a licenc kiadását jogtalanul tagadja meg, vagy azt jogtalanul vonja vissza, kártérítési kötelezettség terheli. Mindemellett magam is fontosnak vélném azon mögöttes helytállási felelősség rögzítését, miszerint adott esetben a sportszövetségek felelőssége is megállapítható harmadik személyek – pl. a mérkőzést vezető bíró – hibás teljesítése miatt.
- b) A sportegyesületek és a sportvállalkozások felelőssége elsősorban a versenyekre való felkészülés, illetőleg a versenyek megrendezése körében merülhet fel: ennek megfelelően az említett jogalanyokat a tréning és a sportverseny keretein belül általános gondossági kötelezettségek terhelik mindenkivel szemben, akik a sporttal kapcsolatos szervezeti tevékenységgel közvetlen módon érintkezésbe kerül. „Az általában elvárhatóság polgári jogi mércéje [ugyanakkor] a sportág, az egyesületi struktúrák professzionalitása és a sportrendezvények nagysága szerint változik.”³⁹ Ami azonban az edzé-

³⁷ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0308:FIN:HU:HTML>

³⁸ VIEWEG i. m.

³⁹ VIEWEG i. m.

seket illeti, úgy vélem, hogy a tipikus, sportolási tevékenységből eredő veszélyeket a sportoló minden egyes alkalommal – minimum ráutaló magatartással – tudomásul veszi, tehát a sportszervezetek felelőssége nem állapítható meg ilyen esetekben (legfeljebb csak akkor, ha erre nézve külön szerződéses kikötés van).

- c) Annak ellenére, hogy a szervező általában azonos az adott sporteseményen részt vevő hazai egyesülettel, felelősségükkel kapcsolatban gyakran nehéznek bizonyul a személyük pontos meghatározása. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint „szervezőnek az tekintendő, akit a verseny előkészítése és kivitelezése terhel, és aki a szervezési és pénzügyi kockázatot viseli.”⁴⁰ Az St. helyes logikával különbséget tesz a szervező és a rendező között, valamint lefekteti azon normát, miszerint a sportrendezvénynek a sporttörvényben, más jogszabályokban és a szakszövetség, illetve a sportági szövetség szabályzatában meghatározott előírásoknak megfelelő lebonyolításáért a szervező felelős, ha pedig rendezőt, vagy rendező szervezet is alkalmaznak, akkor e felelősség egyetemleges (66. §).
- d) A sportolókkal kapcsolatos felelősségi kérdések többnyire akkor merülnek fel, amikor az egyik résztvevőt a sporttevékenység keretei között egy versenytárs magatartása következtében kár – legtöbbször sérülés – éri. Az a nézőpont nyilván nem elfogadható, miszerint a sportolónak minden ilyen esetben helytállási kötelezettsége van. Emiatt leszögezhető, hogy jelen személyi kör tekintetében semmi esetre sem szabad objektív felelősségi mércét alkalmazni, hanem mindig az eset összes körülményeinek figyelembevételével kell eljárni. Vieweg találón írja e „korlátozott felelősség” definíciójaként, hogy „a sportolók [...] egymás között sérülés okozásáért csak akkor felelősek, ha az elfogadott keménység és a fair magatartás határai túllépésre kerülnek. Általánosságban azonban nem határozható meg, hogy mikor beszélhetünk ilyen durva szabálysértésről [...]”⁴¹

Végezetül: ami a sportoló által a versenysegítőknél vagy nézőknek okozott károkat illeti, ebben a tekintetben elsősorban abból kell kiindulni, hogy a károsultak a jelenlétükkel egyben a saját felelősségükre bocsátkoznak veszélyhelyzetbe (pl. rally verseny nézői). Emiatt a mindenkori gyakorlatnak csak a sportoló általi szándékos károkozásokat szabadna jogsértéseknek tekintenie, ebben a körben tehát – nézetem szerint – kártérítés megállapításának alapjául nem szolgálhat a gondatlan magatartás. Azok a személyek pedig, akik sem nézőként, sem semmilyen más minőségben nincsenek érintve az eseménnyel kapcsolatban, elviekben a szerződésen kívüli károkozás szabályai szerint támaszthatnak követelést (pl. verseny pályáról kirepülő gumiabroncs által okozott károk stb.).

⁴⁰ VIEWEG i. m.

⁴¹ VIEWEG i. m.

6. A sportjog nemzetközi jellegéről. Záró gondolatok

„A sport jelenségnek csak pusztán nemzeti szemlélete már régen nem felelne meg a valóságnak. A sportverseny manapság különösen a nemzetköziségeből él, ill. annak köszönhetően létezik.”⁴² Tény, hogy manapság már csak a „gyerekcipőben járó”, vagy a nézők számára teljességgel érdektelen sportágak korlátozódnak egyetlen ország határain belülre. A nemzetközi versenyek mind egyesületi szinten (pl. UEFA a futballban), mind a nemzeti válogatottak, illetőleg egyéni sportolók szintjén (pl. európa-bajnokságok) kontinentális jellegű, vagy világméretű sporteseményként kerülnek megrendezésre. A leglényegesebb szempont ebben a tekintetben az, hogy 1. nemzetközi versenyek esetén egységes versenyszabályzatot kell alkalmazni valamennyi indulóval szemben, illetőleg 2. e versenyszabályokat valamennyi részes tekintetében azonosan kell értelmezni. Az előbbi célkitűzésre már adva vannak a jogi eszközök azzal, hogy minden globális versenyt egy nemzetközi szinten működő szövetség organizál (pl. NOB).

A jogértelmezés egységessége, a sport függetlenségének megőrzése, a felek szabad akarati autonómiájának érvényesülése és a minél igazságosabb, illetőleg pártatlanabb ítélezés érdekében azonban feltétlen meggondolandó a választottbíráskodási rendszer minél szélesebb körben történő alkalmazása (a sportjogi kérdésekben választottbírói tevékenységet ellátó szervek közül különösen az 1984-ben alapított Nemzetközi Sportdöntőbírárság {CAS} emelendő ki). Nem tartanám elképzelhetőnek azt sem, ha – legalább az olimpiai játékok listáján szereplő – egyes sportágak területén egységes, nemzetközi dokumentumokba foglalt sportjogi kódexek kerülnének megalkotásra, amelyek büntetőjogi, fegyelmi jellegű, illetőleg etikai természetű szabályokat egyaránt tartalmaznak. Mindez persze rendkívül hosszas jogalkotói munka eredménye lenne, amelyben elsősorban a különböző tagállami, illetőleg nemzetközi sportszövetségeknek kellene megállapodniuk. Vieweg tanulmányában ugyanakkor arról ír, hogy előbb-utóbb elengedhetetlen lesz valamiféle egységes nemzetközi joghatóság létrehozása a sportélet területén.⁴³ Ezzel a nézőponttal nem tudok azonosulni, mivel a sportban feltétlen meg kell hagyni a civiljogi jelleget, amelynek egyik lényegi eleme a felek szabad akarati autonómiája, tehát az abban való döntés szabadsága, hogy milyen testület előtt kívánják feloldani a közöttük létrejött jogi, vagy ténybeli konfliktust. Erre pedig a nemzetközi választottbírárságok lehetnek a legmegfelelőbb szervek.

Üdvözlendő, hogy a jogalkotó hazánkban már megteremtette a választottbíráskodás lehetőségét az ún. Sport Állandó Választottbírárság felállításával. Az erre vonatkozó lényegi szabályok szintén a sporttörvényben találhatóak. Ennek alapján e testület a felek kölcsönös alávetési nyilatkozata alapján, egyezség létrehozására törekedve jár el az alábbi sporttal kapcsolatos ügyekben: 1. a sportszövetségek és tagjaik, illetve a tagok egymás közötti – a sportszövetségekhez kötődő tevékenységük körében kelet-

⁴² VIEWEG i. m.

⁴³ VIEWEG i. m.

kezett – sporttal kapcsolatos jogvitákban; 2. a sportszövetségek, illetve a sportolók és a sportszakemberek közötti sporttal kapcsolatos jogvitákban; 3. a sportszervezetek, illetve a sportolók és a sportszakemberek közötti sporttal kapcsolatos jogvitákban; 4. a MOB, valamint a tagjai közötti, sporttal kapcsolatos jogvitákban (47. §).

Jóllehet, az általam felvázolt rendszernek nemzetközi szinten ma még meglehetősen csekély a határfoka. Mindezt jól jelzi a svájci szövetségi bíróság 2007. 03. 22-én hozott ítélete is, amely állami bíróságként első ízben helyezte hatályon kívül a CAS ítéletét. A tényállás lényege az volt, hogy a CAS egy argentin teniszezőt, Guillermo Canast doppingvétség miatt 15 hónapra eltiltotta. Canas a svájci legfelsőbb bírósághoz fordult, amely a választottbírói eljárásban hozott döntések megtámadásának kizárására vonatkozó lemondási nyilatkozatot hatálytalannak tekintette, és ezért a keresetet jogszerűnek tartotta. A bíróság indokolásában arra hívta fel a figyelmet, hogy „az általános üzleti életben szerződő felektől eltérően a sportoló és a sportszövetség egymással nem horizontális, hanem vertikális viszonyban áll. A sportoló kizárólag egyrészt vagy a sportszövetség által szabott feltételek elismerése, vagy másrészt a foglalkozása gyakorlásáról való lemondás között választhat. Az érvényes megtámadásról való lemondást rögzítő megállapodás azonban a sportoló bizonyos fokú döntési szabadságát feltételezi. Kizárólag abban az esetben beszélhetünk a fellebbezés kizárásába való szabad beleegyezésről, amennyiben a sportoló az említett klauzula aláírása nélkül is részt vehetne a sportversenyeken. Mivel az ilyenfajta szabad beleegyezés a hivatásos sportban nem tekinthető reálisnak, a sport választottbíráskodás területén minden [...] jövőbeni megtámadásról való lemondás [...] jogellenes.”⁴⁴

A sportjogi döntésekkel szembeni jogorvoslati lehetőségek elvileg uniós szinten is adottak. Az EUSZ által deklarált alapjogok és elvek számos garanciát biztosítanak a sportolók, illetőleg sportszervezetek számára, bár mindehhez az is szükséges, hogy az EU-fórumok megállapítsák a saját hatáskörüket egy adott jogkérdés elbírálására. Ebben a körben leginkább a „Meca-Medina és Majcen-ügy” emelhető ki, amelynek lényege az volt, hogy két úszó a '99-es világbajnokság alatt pozitív doppingtesztet produkált és ennek következtében a Nemzetközi Úszószövetség (FINA) négy évre eltiltotta őket. „Az eltiltás későbbi, a Nemzetközi Sportdöntőbíróság (CAS) általi kettő évre csökkentése ellenére a sportolók panaszt nyújtottak be az Európai Unió Bizottságánál, mellyel az őket érintő dopping szabályoknak az európai versenyjoggal és a szolgáltatások szabad áramlásának alapszabadságával való összeegyeztethetlenségét kifogásolták. Mind a Bizottság, és mind az Elsőfokú Európai Bíróság azon a nézeten volt, hogy a kérdéses dopping előírások gazdasági jelentőség hiányában nem tartoznak az EK Szerződés [...] alkalmazási területéhez. A doppingtilalmak egyedül csak sport- és nem gazdasági célokat szolgálnak, ezért nem képezik az európai bíróságok vizsgálatának tárgyát. Ezt az Európai Unió Bírósága alapvetően másképpen értékelte, mivel álláspontja szerint a doppingellenes szabályoknak és az azokban

⁴⁴ VIEWEG i. m.

kilátásba helyezett szankcióknak negatív hatásai lehetnek a versenyre.⁴⁵ E jogeset alapján megállapítható, hogy még az uniós szervek között is lényegi nézetkülönbségek vannak hatásköri kérdésekben. Mindez természetesen nem könnyíti meg az uniós jogérvényesítés mechanizmusát.

Ugyancsak felmerül kérdésként, hogy az uniós jognak van-e, és ha igen, akkor milyen mértékben van hatása a sportszövetségi jog fejlődésére. Minderre példaként talán a labdarúgás területén a külföldi játékosokra vonatkozó klauzula emelhető ki. Németországban a '90-es évek közepéig – a hivatásos játékosokra vonatkozó egységes szabályzat alapján – egy Bundesliga mérkőzésen egyszerre legfeljebb 3 külföldi játékos léphetett pályára (megjegyzendő, hogy az ilyen nemzeti jellegű megkötések szintén léteztek számos más európai országban és a tengerentúlon is). A belga labdarúgó szövetség ellen indított ún. „Bosman-ügyben” azonban az Emberi Jogok Európai Bírósága kimondta, hogy „egy ilyen klauzula [...] nem egyeztethető össze EGK Szerződés 48. cikkelyével [...]”.⁴⁶

Egy másik ügyben ugyanacsak diszkriminációt állapított meg a Bíróság: a tényállás alapján egy orosz focista – Simutenkov – a Spanyol Labdarúgó Szövetség azon előírása ellen perelt, miszerint az uniós polgároknak nem minősülő külföldiek csak korlátozottan léphetnek pályára. A Bíróság a jogsértés megállapításának alapjául az EU és Oroszország között létrejött partnerségi megállapodásra hivatkozott.⁴⁷ E döntések hatására a nemzeti alapú sportszövetségi megkötések mára szinte teljességgel erodálódtak. Ha tehát ezt a szabályozási területet nézzük, akkor leszögezhető, hogy az uniós jognak igen komoly hatása van a sportszövetségi döntésekre.

A sportjogi praxisban ismeretes olyan sportszövetségi előírás is, miszerint egyes játékosok átigazolása esetén az adott sportoló kineveléséért, képzéséért az átvéő klubnak, egyesületnek, stb. kártalanítást kell fizetnie. Ennek jogi megítélésével kapcsolatban a Bíróság általánosságban arra az álláspontra helyezkedik, hogy „az utánpótlás-játékosokért fizetendő képzési kártalanítás az EUMSZ 45. cikkelyében biztosított munkavállalók szabad áramlására vonatkozó alapszabadsággal alapvetően összeegyeztethető, mivel az az utánpótláskorú labdarúgók képzése és toborzása támogatásának legitim célját szolgálja.” Az ezzel kapcsolatos francia szabályok azonban más jogcímet jelöltek meg a kártalanítás alapjául, nevezetesen nem képzési kártalanításról, hanem „a tényleges képzési költségektől független szerződészegés miatti kártérítési kötelezettségről” szóltak. Mindez pedig a Bíróság véleménye alapján alkalmatlannak és aránytalannak minősült.⁴⁸

A sportjog nemzetközi jellegének okán végezetül szólnunk kell a különböző jogharmonizációs törekvésekről és az érintett szabályozási területekről. Az egyik legérzékenyebb terület ebből a szempontból a dopping elleni küzdelem módszereinek egy-egy megválasztása, illetőleg a minél homogénebb büntetési rendszer kialakítása.

⁴⁵ VIEWEG i. m.

⁴⁶ VIEWEG i. m.

⁴⁷ VIEWEG i. m.

⁴⁸ VIEWEG i. m.

Ennek kezdeti lépcsőfoka megvalósult a Nemzetközi Doppingellenes Ügynökség (WADA) létrehozásával és a WADA-Kódex elfogadásával. „A lényegi harmonizációs elemeknek a dopping ellenőrzési eljárás, az analízis módszerek, a szankcionálás és a jogvédelmi lehetőségek tekinthetők. A harmonizációs eljárás még messze nem került lezárásra, azonban annál sürgősebbnek tűnik, amióta a néhány államban, mint Francia- vagy Olaszországban a doppingolás büntetőjogilag is üldözendő. Ezzel az egyes sportolókat az állampolgárság vagy a verseny helyszíne szerint a sport szövetségi szankciók mellett állami pénz- vagy akár szabadságvesztés-büntetés is fenyegeti. Németországban is hosszú ideig erőteljesen napirenden volt a sportcsalás büntetőjogi tényállásának bevezetése, végül azonban a hatályban lévő gyógyszerekről szóló törvény [...] került szigorításra.”⁴⁹ Látható tehát, hogy alapvető kérdésekben még nincs egységes szisztéma az uniós államok jogrendszereiben sem, a kérdés csak az, hogy lehet-e egyáltalán számolni azzal, hogy a dopping, illetőleg az egyéb jogsértések vonatkozásában globális szinten is egységes retribúciós szabályok lépnek életbe. Erre jelenleg sajnos kicsi az esély.

A jogi széttagoltságra jó példa lehet a „Hondo-ügy”, amelyben egy német kerékpárost a CAS doppingvétség miatt két éves eltiltással sújtott. Az eset specialitása abban állt, hogy az állandó jelleggel Svájcban élő Hondo ügyében lehetőség nyílt a CAS ítéletének felülvizsgálatára, mivel mind a Nemzetközi Kerékpáros Szövetség (UCI), mind a Nemzetközi Doppingellenes Ügynökség székhelye Svájcban volt. „Ezzel a doppingeljárás esetén egy tisztán nemzeti vitáról volt szó, így a CAS döntése ellen a szövetségi bíróság helyett a helyi kantoni bíróság volt illetékes jogorvoslatra. Ennek megfelelően a kantoni bíróság ideiglenes intézkedéssel hatályon kívül helyezhette a CAS ítéletét.”⁵⁰

Ugyancsak komoly jogharmonizációs kérdésként jelentkezik a „fair-play” fogalmának értelmezése. A Nemzetközi Fair Play Charta szerint fair play alatt „nem csak a játékszabályok betartását értjük, hanem az sokkal inkább a sportoló viselkedését is körülírja: a sportbeli ellenfél tiszteletét, valamint pszichikai és fizikai sértetlenségének megőrzését. Fair módon az a sportoló viselkedik, aki képes átérezni ellenfele helyzetét is.”⁵¹

Tar Csaba írja: „a fair play többet jelent a szabályok betartásánál. Magában foglalja a barátság eszméjét, mások tiszteletben tartását, valamint a megfelelő szellemben való játékot. A fair play nemcsak viselkedési formát, hanem gondolkodásmódot is jelent. Magában foglalja a csalás, a szabályok kijátszása, a doppingszerek használata, a fizikai és szellemi erőszak, a kizsákmányolás, túlzott kommercializálódás és korrupció megakadályozását.”⁵²

Tény, hogy e fogalmat meglehetősen nehéz definiálni, de egységesítésére mindenképpen szükség lenne. Jóllehet, a „fair-play” pusztán alapvető megkötéseket

⁴⁹ VIEWEG i. m.

⁵⁰ VIEWEG i. m.

⁵¹ VIEWEG i. m.

⁵² TAR i. m.

tartalmazhat, de számos fogalmi elemmel kellene bővíteni annak érdekében, hogy az egyes sportszervezetek, illetőleg döntőbírók jogalkalmazói tevékenysége egyszerűbbé váljék. Ennek megfelelően bele kellene venni a különböző etikai, fegyelmi, stb. jellegű jogsértésektől való tartózkodásra irányuló explicit kötelezettséget, valamint azt is, hogy e princípiumnak nemcsak a sportolók, hanem a „sportoló–sport-szövetség–néző” vertikumának teljességében érvényesülnie kell. A „fair-play” szellemisége nemcsak a versenypályán, illetőleg a játékterepen irányadó, hanem minden olyan aktus során, amikor sporteseményt direkt, vagy indirekt módon érintő döntések születnek (pl. versenyfeltételek és a felvételi előírások meghatározása, a helyszíni nyilvánosság kizárása stb.). Természetesen arra is ügyelni kell, hogy ezen elv alkalmazási köre ésszerűen kerüljön meghatározásra. Nyilván nem lehet valamennyi jogsértésnek tűnő cselekményt, vagy döntést jelen princípium „égisze alá vonni”: így például az olyan rendszabályok megsértése, amelyek célja nem valamely személyi kör (pl. nézők) védelme, valóban nem tűnnek aggályosnak ebből az aspektusból (pl. provokatív, de nem becsületsértő gólöröm stb.).

Záró „akkorként” megállapítanám: annak ellenére, hogy a különböző sportrendezvények gazdasági és szociológiai vonatkozásai bizonyítottan rendkívüli jelentőséggel bírnak az egyes államok számára, a sportjoggal kapcsolatos publikációk, illetőleg nemzetközi kutatások, valamint a sportjoggal kapcsolatos periodikák száma csekélynek mondható. A sportjog mint önálló jogterület még valóban „keresi önmagát”, ugyanakkor esetében egy olyan fontos, messzemenőkig független és „szűz” szabályozási területtel találkozunk, amelynek szabályozási igénye igen magas. Ahogy *Vieweg* írja: „a sport az embereket megmozgató és magával ragadó tömegjelenséggé vált [...] Tanulmányi nézőpontból a sport és a sportjog izgalmas területnek tekinthető: a valóság és a jog kölcsönhatásainak megismerése céljából, vagy kvázi következtető módszerrel első gondolatainktól motiválva új jogterületekbe nyerünk bepillantást [...]”⁵³

A sport nemzetközi jellege és a népszerű sportágak azonossága végett feltétlen szükséges lenne a sporttörvények és a jogalkalmazói gyakorlat (ld. sportszervezetek döntési metodikája, fegyelmi-és büntetési rendszerek, választottbírói eljárások) homogénné tétele, s ez a kívánalom sportágaktól függetlenül általánosnak mondható. Elvégre az atlétikában, a labdajátékokban, a különböző teljesítménysportokban nem lehet nemzeti tradíciókra hivatkozni: ezek mögött az ember teljesítménye áll, amelynek azonos szabályok hatálya alá kell esnie minden versenyrendszerben.

⁵³ VIEWEG i. m.

